

Δραματική μείωση της κατασκευαστικής δραστηριότητας

Κατά 13% μειωμένος εμφανίζεται ο δείκτης παραγωγής στις κατασκευές και κατά 5,4% μειωμένη η απασχόληση (σύνολο κλάδου) το Γ' τρίμηνο του 2009, έναντι του αντίστοιχου διαστήματος του 2008, σύμφωνα με την εξαμηνιαία έκθεση του ΣΑΤΕ για τον κατασκευαστικό κλάδο.

Στο ίδιο διάστημα:

- Η συμμετοχή του κλάδου στη δημιουργία του ΑΕΠ καταγράφει τη χαμηλότερη συμβολή της τα τελευταία 13 έτη, μόλις 3,5%, έναντι 4,4%.
- Οι συνολικές ακαθάριστες επενδύσεις σε κατασκευές παρουσιάζουν μείωση κατά 18,4%.
- Ο δείκτης παραγωγής έργων πολιτικού μηχανικού (δημόσια έργα) εμφανίζεται συρρικνωμένος κατά 10,5%, ενώ
- ο δείκτης παραγωγής οικοδομικών έργων (ιδιωτικά έργα) εμφανίζει μείωση κατά 17,6%.

Συνέπεια αυτής της δραματικής εξέλιξης είναι ο διαρκώς αυξανόμενος αριθμός των εταιρειών, οι οποίες διαγράφονται από το Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (ΜΙΕΕΠ), ο οποίος αυξήθηκε κατά 9,0% το 2009/08, έναντι 2,5% το 2008/07, αλλά και η εντυπωσιακή αύξηση των συνολικών υποχρεώσεων των εταιρειών –όπως προκύπτει από τους ισολογισμούς– κατά 63% (οι μεσο-μακροπρόθεσμες) το 2008, έναντι του 2007!

Η πορεία, αλλά και οι προοπτικές του κλάδου των ιδιωτικών και δημόσιων κατασκευών, αναδύονται με σαφή και ξεκάθαρο τρόπο από την εξαμηνιαία έκθεση για τον κατασκευαστικό κλάδο, την έκδοση της οποίας καθιέρωσε ο ΣΑΤΕ από το περασμένο καλοκαίρι.

Σ' αυτή συγκεντρώνονται και αναλύονται όλα τα στοιχεία από τις βάσεις δεδομένων του ΣΑΤΕ, καθώς, επίσης, και τα στοιχεία που ανακοινώνονται από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, όπως π.χ. η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ), τα υπουργεία Οικονομίας, Οικονομικών, Δημοσίων Έργων – Μεταφορών και Δικτύων, Περιβάλλοντος - Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), το ΤΕΕ, καθώς και αναγνωρισμένοι ιδιωτικοί φορείς (Δ/νοις Μελετών Τραπεζικών Ιδρυμάτων, IOBE, ICAP, Hellstat, κ.ά.).

Η ανάλυση στη δεύτερη έκθεση βασίζεται σε στοιχεία τα οποία ήσαν διαθέσιμα έως και τις 15.01.2010. Οι εκτιμήσεις και απόψεις που διατυπώνονται στην έκθεση δεν απηχούν κατ' ανάγκη τις απόψεις του συνόλου των εταιρειών - μελών του Συνδέσμου. Ωστόσο, τεκμηριώνει τις θέσεις και τα αιτήματα τα οποία εδώ και καιρό έχει υποβάλει ο ΣΑΤΕ –και το σύνολο του τεχνικού κόσμου– προς όλους τους αρμόδιους κυβερνητικούς παράγοντες για αντιμετώπιση της κρίσης που βιώνει ο κατασκευαστικός κόσμος της χώρας, κρίση που επιδρά σε όλη την οικονομία.

Η εξαμηνιαία έκθεση του ΣΑΤΕ για τις εξελίξεις και τις προοπτικές του κατασκευαστικού κλάδου στη χώρα μας

Κάθε πέρσι και καλύτερα

1. Γενικές διαπιστώσεις

Στο διάστημα που μεσολάβησε από την προηγούμενη εξαμηνιαία έκθεση εξελίξεων στον εγχώριο κατασκευαστικό κλάδο, που εξέδωσε ο ΣΑΤΕ (Ιούλιος 2009), σημειώθηκε πληθώρα εξελίξεων, που σχετίζονται με την εγχώρια κατασκευαστική δραστηριότητα όπως:

- η εκλογή νέας κυβέρνησης,
- η δημιουργία αυτόνομου υπουργείου Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής,
- η ψήφιση του κρατικού προϋπολογισμού έτους 2010, με πρόβλεψη αυξημένου ΠΔΕ,
- η απόφαση του υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων για αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου μελέτης και παραγωγής δημόσιων τεχνικών έργων και η σχετιζόμενη διαβούλευση με τους τεχνικούς φορείς,
- η, για μία ακόμη φορά, μεταβολή του φορολογικού πλαισίου που διέπει την ιδιοκτησία και μεταβίβαση ακινήτων,
- η κατακόρυφη πτώση της αξιοπιστίας και της διεθνούς εικόνας της Ελλάδας, με αποτέλεσμα την υποχρέωση σύμβασης νέου επικαιροποιημένου προγράμματος σταθερότητας και ανάπτυ-

ξης και την είσοδο της οικονομίας μας σε καθεστώς αυστηρής επιτήρησης από τα κοινοτικά όργανα.

Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει στις ζυμώσεις που εξελίσσονται στους κόλπους τριών πανελληνίων εργοληπτικών οργανώσεων, μεταξύ των οποίων και ο ΣΑΤΕ, οι οποίες, βάσει αποφάσεων των καταστατικών τους οργάνων, προχωρούν στην ενοποίησή τους, εξέλιξη που εκτιμάται ότι μεσοπρόθεσμα θα συμβάλει σημαντικά στην εξυγίανση και τη δημόσια εικόνα του κλάδου.

Δυστυχώς, οι εξελίξεις αυτές, τουλάχιστον έως και σήμερα, δεν επέδρασαν στην αντιστροφή της αρνητικής κατάστασης την οποία εξακολουθεί να βιώνει, με διαρκώς εντονότερο τρόπο, ο εγχώριος κατασκευαστικός κλάδος.

Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια του Γ' τριμήνου του 2009, η κατασκευαστική δραστηριότητα στη χώρα μας συνέχισε να καταγράφει αρνητικά στοιχεία:

- ο δείκτης παραγωγής στις κατασκευές (σύνολο κλάδου) εμφανίζεται μειωμένος κατά 13% έναντι του Γ' τριμήνου 2008,
- η συνολική απασχόληση στον κλάδο είναι μειωμένη κατά 5,4% έναντι του

Γ' τριμήνου 2008,

- η συμμετοχή του κλάδου στη δημιουργία του ΑΕΠ καταγράφει τη χαμηλότερη συμβολή της τα τελευταία 13 έτη, μόλις 3,5%, έναντι 4,4% του Γ' τριμήνου του 2008,

- οι συνολικές ακαθάριστες επενδύσεις σε κατασκευές παρουσιάζουν μείωση κατά 18,4% έναντι του Γ' τριμήνου 2008,

- ο δείκτης παραγωγής έργων πολιτικού μηχανικού (δημόσια έργα) συρρικνώθηκε κατά 10,5% έναντι του Γ' τριμήνου του 2008,

- ο δείκτης παραγωγής οικοδομικών έργων (ιδιωτικά έργα) εμφανίζει μείωση κατά 17,6% έναντι του Γ' τριμήνου του 2008.

Ειδικότερα ως προς τον όγκο κτιριακών έργων που αντιστοιχεί στις οικοδομικές άδειες που εκδόθηκαν το πρώτο δεκάμηνο του 2009, η μείωση ήταν 28,8%, έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2008, η οποία –ας σημειωθεί– ήταν, επίσης, μειωμένη κατά 16,1% έναντι του πρώτου δεκαμήνου του 2007 (Στοιχεία ΕΣΥΕ).

Εξάλλου, σύμφωνα και με τα στοιχεία του ΣΑΤΕ, κατά το 2009, συνεχίστηκε η

μείωση, έναντι των ετών 2005, 2006 και 2007, των δημοπρατούμενων έργων προϋπολογισμού άνω των 2 εκ. ευρώ και ως προς τον αριθμό, αλλά και ως προς τον συνολικό προϋπολογισμό τους. Τα δεδομένα αυτά αντικατοπτρίζονται:

- Στον αυξανόμενο ρυθμό διαγραφής εταιρειών από το Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (ΜΕΕΠ), κατά 9,0% το 2009/08, έναντι 2,5% το 2008/07, αλλά και

- στους ισολογισμούς των εταιρειών για το 2008, η τελική επεξεργασία των οποίων ολοκληρώθηκε το φθινόπωρο του 2009 από τον ΣΑΤΕ, και από τους οποίους προκύπτει εντυπωσιακή αύξηση των συνολικών υποχρεώσεων έναντι του 2007 (κατά 63% οι μεσομακροπρόθεσμες).

Υπή' αυτό το πρίσμα γίνεται αντιληπτό γιατί η κρίση στην ελληνική οικονομία συνεχίζεται, και μάλιστα επιδεινούμενη, σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

Στην εξαμηνιαία έκθεση του ΣΑΤΕ του Ιουλίου είχαμε εντοπίσει πολλά παραδείγματα χωρών, στις οποίες οι υπεύθυνοι άσκησης οικονομικής πολιτικής αναγνώριζαν ότι οι περίοδοι κρίσης δεν είναι περίοδοι πειραματισμών και

παλινωδιών αλλά ταχέων, δραστικών και αποτελεσματικών επιλογών και δράσεων. Με αυτό ως δεδομένο, όλες οι αναπτυγμένες οικονομίες του πλανήτη (ΗΠΑ, Γαλλία, Γερμανία, Ισπανία, Πορτογαλία, Αυστραλία, Μ. Βρετανία, κ.ά.) επέλεξαν να στηρίζουν αποφασιστικά τα προγράμματα επενδύσεων και δημιουργίας υποδομών, ώστε να δημιουργηθεί το αναγκαίο «ανάχωμα» στη γενικευμένη ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας. Επιπροσθέτως, στο σύνολο των αναλύσεων και μελετών αναφορικά με τη βέλτιστη οικονομική πολιτική η οποία πρέπει να ασκηθεί, επισημαίνεται με έμφαση ότι είναι ανάγκη να στηριχτούν οι προοπτικές των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, μεταξύ των οποίων όσες δραστηριοποιούνται στο χώρο της κατασκευής, δημόσιας και ιδιωτικής, καθώς οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, σύμφωνα και με όλες τις παραδοχές και στόχους της ΕΕ, συνιστούν τον ακρογωνιαίο λίθο κάθε οικονομίας.

Στην Ελλάδα, δυστυχώς, καμία από τις ανωτέρω επιλογές δεν αποτέλεσε επιλογή των ασκούντων την οικονομική πολιτική, με αποτέλεσμα η παρατεταμένη κρίση στον κλάδο να επιδεινώνει σημαντικά και την κρίση σε ολόκληρη την οικονομία.

2. Σύνολο κλάδου (δημόσια και ιδιωτικά έργα)

2.1 Δείκτης παραγωγής στις κατασκευές¹

Η ανάλυση βάσει του δείκτη παραγωγής στις κατασκευές, τον οποίο η ΕΣΥΕ καταρτίζει από το 2000 και ανακοινώνει από τον Ιούλιο του 2006, αναδεικνύει διαρκή πτωτική τάση της συνολικής κατασκευαστικής δραστηριότητας, από το 2002 έως και το 2005, με τη μείωση να φτάνει έως 49%

(Α' τρίμηνο 2005). Έκτοτε, η τάση είναι ελαφρώς ανοδική, μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2008, όμως ο δείκτης δεν καταφέρνει να ξεπεράσει τα επίπεδα του 2000. Από το Γ' τρίμηνο του 2008 η συνολική παραγωγή στις κατασκευές παρουσιάζει εκ νέου συνεχείς μειώσεις, γεγονός που αποδίδεται κυρίως στις αρνητικές μεταβολές στην αγορά των ιδιωτικών έργων, αλλά και σε αυτές που παρατηρούνται στο χώρο των δημόσιων έργων. Κατά το Γ' τρίμηνο του 2009 η τιμή του δείκτη παραγωγής στις κατασκευές ανήλθε σε 111,7, μειωμένη κατά 13% έναντι της αντίστοιχης του 2008, και υποδιπλάσια από την υψηλότερη τιμή όλης της περιόδου (250,48 το Δ' τρίμηνο του 2002).

Πηγή: ΣΑΤΕ, επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ) σε Γνώμη Πρωτοβουλίας το Νοέμβριο του 2009 με θέμα: «*Η κατασκευαστική και οικοδομική δραστηριότητα ως συνιστώσες της οικονομικής ανάπτυξης και οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης σε αυτές*» προτείνει:

- Για τα ιδιωτικά έργα και την οικοδομική δραστηριότητα: την κωδικοποίηση της νομοθεσίας, την ολοκλήρωση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, του κτηματολογίου και των δασικών χαρτών, τη διαμόρφωση ενός δίκαιου φορολογικού συστήματος, την ανάληψη άμεσων δράσεων για την εφαρμογή προγραμμάτων εξοικονόμησης ενέργειας, την ποιοτική αναβάθμιση των κτιρίων, περιλαμβανομένης και της αντισεισμικής τους θωράκισης, την αναβάθμιση του ρόλου του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας (ΟΕΚ).

- Για τα δημόσια έργα υποδομής, μεταξύ άλλων: την αύξηση των δημόσιων επενδύσεων ως προς το συνολικό τους μέγεθος και ως ποσοστό του ΑΕΠ, με στόχο την αξιοποίησή τους ως βασικού εργαλείου αναθέρμανσης της οικονομίας, την ενίσχυση της διαφάνειας και δημοσιότητας στην ανάθεση και εκπόνηση των έργων και τον έλεγχο των καθυστερήσεων, τη σύσταση Παρατηρητηρίου Δημόσιων Έργων, το οποίο θα δημοσιεύει στο διαδίκτυο στοιχεία για όλα τα δημόσια έργα, την εφαρμογή δράσεων εκσυγχρονισμού της Δημόσιας Διοίκησης με πλήρη εισαγωγή και εφαρμογή σύγχρονων πληροφορικών συστημάτων, το σχεδιασμό και την εφαρμογή παρεμβάσεων στα δημόσια κτίρια, προκειμένου να μειωθεί η ενεργειακή τους κατανάλωση.

- Για τους συνδεόμενους κλάδους της οικονομίας: την προώθηση της άμεσης πιστοποίησης των δομικών προϊόντων και την υιοθέτηση μέτρων στήριξης της «παράλληλης» βιομηχανίας (π.χ. ταιμεντοβιομηχανία, χάλυβας, αλουμίνιο, μια σειρά εξειδικευμένων καινοτόμων υλικών), προκειμένου να προσαρμόσουν την παραγωγή τους με τη στροφή σε νέα προϊόντα πιο φιλικά προς το περιβάλλον.

Πηγή: ΟΚΕ

2.2 Απασχολούμενοι στις κατασκευές²

Από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ διαπιστώνεται ότι από το Γ' τρίμηνο του 2007, οπότε και σε απόλυτο μέγεθος ο κλάδος απασχόλησε τους περισσότερους εργαζομένους (402 χιλ.), άρχισε μια διαρκής συρρίκνωση, για να φτάσει στις 366,6 χιλ. το Β' τρίμηνο του 2009, δηλαδή, μία συνολική απώλεια, 35,2 χιλιάδων θέσεων εργασίας.

Πηγή: ΣΑΤΕ, επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Κατά το Γ' τρίμηνο 2009 ο αριθμός των απασχολούμενων στον κλάδο εμφανίζεται μεν υψηλότερος από το Β' τρίμηνο του έτους κατά 10 χιλιάδες, όμως, συγκρινόμενος με το αντίστοιχο μέγεθος του 2008, είναι και πάλι μειωμένος κατά 5,4%. Η περαιτέρω ανάλυση των στοι-

χείων αναδεικνύει ότι πλέον στον κλάδο η απώλεια 22.000 θέσεων εργασίας έχει λάβει μόνιμο χαρακτήρα -πέραν του έτους-, ενώ και όλες οι σχετικές προβλέψεις κάνουν λόγο για σημαντική επιδείνωση και κατά το Δ' τρίμηνο του 2009.

2.3. Συμβολή του κλάδου στην ελληνική οικονομία

2.3.1 Γενικά

Οι κατασκευές αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους τομείς της ελληνικής οικονομίας, αφού κατά μέ-

σο όρο την περίοδο 2000-2004 συμμετείχαν κατά, περίπου, 7% στη διαμόρφωση του ΑΕΠ³ και πάνω από 8%

Το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΤΕΕ) σε ανάλυση του κρατικού προϋπολογισμού 2010 το Δεκέμβριο του 2009 προτείνει την υιοθέτηση των ακόλουθων άμεσων μέτρων:

A.1. Είναι πρώτης προτεραιότητας ζήτημα να ενεργοποιηθεί ένα διευρυμένο Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων, με έμφαση: (α) σε έργα κοινωνικού χαρακτήρα (νοσοκομεία, σχολεία κλπ.) και σε υποδομές, για την οικιστική θωράκιση, όπως έργα αποχέτευσης, ύδρευσης, δικτύων φυσικού αερίου κλπ., (β) σε μεταφορικές υποδομές όπως αναβάθμιση λιμένων, αεροδρομίων, οδικών αξόνων και σιδηροδρομικού δικτύου και σε έργα ολοκλήρωσης βιομηχανικών, βιοτεχνικών και τεχνολογικών πάρκων κλπ., (γ) σε έργα αστικών αναπλάσεων και δημιουργίας ελεύθερων - κοινόχρηστων χώρων πρασίνου και πάρκων.

A.2. Πρέπει να εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη πορεία των δημοσίων έργων που έχουν ήδη ξεκινήσει, με άμεση αποπληρωμή των οφειλών του Δημοσίου προς τους εργολήπτες. Εκτός, όμως, από τα μεγάλης κλίμακας δημόσια έργα και κυρίως τους μεγάλους οδικούς άξονες που βρίσκονται σε φάση κατασκευής, σημαντικό είναι να γίνουν οι απαραίτητες επενδύσεις σε μικρά και μεσαία δημόσια έργα που απευθύνονται σε μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες, με έμφαση σε αυτά που προλαμβάνουν και προστατεύουν τους πολίτες από τις φυσικές καταστροφές (αντιπλημμυρικά, δασοπροστασίες) και σε αυτά που απευθύνονται σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες (αγρότες, σεισμοπαθείς, πυρόπληκτους και πλημμυροπαθείς), όπως έργα άρδευσης, δημιουργία οικιστικών υποδοχέων κλπ.

A.3. Πρέπει να εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη πρόσβαση των επιχειρήσεων του κατασκευαστικού τομέα στη χρηματοδότηση, ειδικά εκείνων οι οποίες έχουν μεγάλα συμβόλαια με το Δημόσιο.

A.4. Πρέπει να εξασφαλιστεί η χρηματοδότηση των μικρών επιχειρήσεων όλων των κλάδων και να εκπονηθεί ένα σχέδιο ενίσχυσης της συνολικής απασχόλησης στην οικονομία (ουσιαστική ενεργοποίηση των προγραμμάτων του ΤΕΜΠΜΕ, αξιοποίηση των ευρωπαϊκών σχετικών προγραμμάτων κλπ.).

Πηγή: ΤΕΕ, Δεκέμβριος 2009

στη συνολική απασχόληση.

Ωστόσο, η συνολική συμβολή του κλάδου, άμεση και έμμεση, υπερβαίνει το 15% του ΑΕΠ και το 17% της απασχόλησης.

Η συμβολή του τομέα στην ανάπτυξη της χώρας είναι καθοριστική, λόγω των ισχυρών διασυνδέσεων του με βασικούς βιομηχανικούς και άλλους κλάδους (μεταλλουργία, μη μεταλλικών ορυκτών, ηλεκτρολογικού υλικού, ξύλου, προϊόντων από μέταλλο, μεταφορών, εμπορίου κλπ.) και της σημαντικής αναπτυξιακής του διάστασης. Εκτός των ανωτέρω, η αγορά κατοικίας επηρεάζει τον οικονομικό κύκλο και μέσω της κατανάλωσης, ιδίως οι υψηλές τιμές των κατοικιών επιδρούν στον πλούτο και την ψυχολογία των νοικοκυριών, ενισχύοντας την καταναλωτική ροπή τους.

Η επίδραση της κατασκευαστικής δραστηριότητας στην περιφερειακή ανάπτυξη είναι, επίσης, ση-

μαντική, αφού ενισχύει την οικονομική και δημογραφική ισορροπία φθινουσών περιοχών της χώρας (μεγάλη συμβολή στο ΑΕΠ και την απασχόληση, άρση γεωγραφικής απομόνωσης, πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις των υποδομών κλπ.). Σύμφωνα με τα στοιχεία των περιφερειακών Εθνικών Λογαριασμών, σε ορισμένες περιοχές της χώρας, όπου πραγματοποιούνται μεγάλα έργα υποδομών, η συμμετοχή των κατασκευών στη συνολική προστιθέμενη αξία είναι ιδιαίτερα υψηλή (Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος).

Τέλος, σημαντική είναι η συμβολή των κατασκευών στη δημιουργία ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, αφού έως και το 2007 είναι υπεύθυνες για περισσότερες από τις μισές σχετικές επενδύσεις, ξεπερνώντας σημαντικά τις κατηγορίες των μεταλλικών προϊόντων μηχανημάτων και εξοπλισμού μεταφορών.

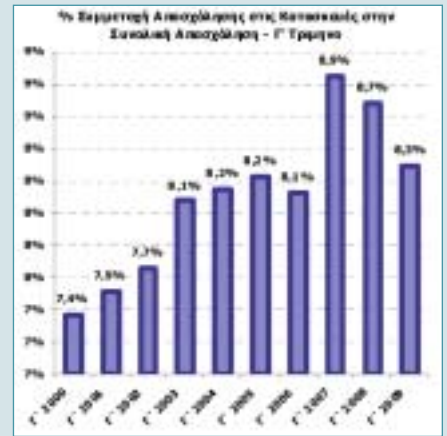
2.3.2 Πρόσφατες εξελίξεις

Εστιάζοντας στα πιο πρόσφατα αναθεωρημένα στοιχεία του ΑΕΠ, διαπιστώνεται ότι η συμμετοχή του κατασκευαστικού κλάδου στη δημιουργία του ΑΕΠ της χώρας συρρικνώνεται συνεχώς: από 7% το Α΄ τρίμηνο του 2004 σε 5,9% το Γ΄ τρίμηνο του 2005, και, ιλιγγιώδως, από το Δ΄ τρίμηνο του 2006 από 6,55% σε μόλις 3,48% το Γ΄ τρίμηνο του 2009.

Αυτή η απαξίωση του κατασκευαστικού δυναμικού της χώρας, του πλέον δυναμικού και δημιουργικού κλάδου της οικονομίας, μόλις ελάχιστα έτη μετά το κατασκευαστικό θαύμα των ολυμπιακών αγώνων και των μεγάλων έργων υποδομών, αποτέλεσε μία από τις πλέον ατυχείς οικονομικές επιλογές της απελθούσης κυβέρνησης, η οποία συνέπεσε με την επελθούσα παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση, η οποία επέδρασε και στην ελληνική οικονομία.

Η συρρίκνωση του κατασκευαστικού κλάδου, ο οποίος τα προηγούμενα χρόνια μετείχε σημαντικά στη δημιουργία του ΑΕΠ, επιδρά αρνητικά σε όλο το φάσμα της εθνικής οικονομίας, δεδομένων των ισχυρών διασυνδέσεων του με βασικούς βιομηχανικούς και λοιπούς κλάδους της οικονομίας και της σημαντικής αναπτυξιακής του διάστασης. Με τα δεδομένα αυτά, που αναλυτικά είχαν παρουσιαστεί στην προηγούμενη εξαμηνιαία έκθεση του ΣΑΤΕ (1/2009 – Ιούλιος 2009), η κρίση στον κλάδο σηματοδοτεί και την κρίση σε ολόκληρη την οικονομία. Άλλωστε, γι' αυτούς κατά βάση τους λόγους, ο κατασκευαστικός τομέας χρησιμοποιήθηκε διεθνώς και ευρέως για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης (βλέπε και εξαμηνιαία έκθεση ΣΑΤΕ, 1/2009).

Φυσική συνέπεια των ανωτέρω εξελίξεων είναι και η διαρκώς συρρικνούμενη συμμετοχή του κλάδου στα μεγέθη της συνολικής απασχόλησης. Συγκεκριμένα, ο κλάδος απασχολεί, από το 2003 και μετά, άνω του 8% των συνολικά απασχολούμενων στη χώρα, προσεγγίζοντας το 9% το Γ΄ τρίμηνο του 2007. Έκτοτε η ποσοστιαία συμμετοχή της απασχόλησης στις κατασκευές βαίνει μειούμενη, καταλήγοντας το Γ΄ τρίμηνο του

Πηγή: ΣΑΤΕ, επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

2009 στο 8,3%⁴. Στο σημείο αυτό τονίζεται ότι οι περισσότερες νέες θέσεις εργασίας (το 19%), στο σύνολο της οικονομίας, την τελευταία 10ετία, δημιουργήθηκαν από τις δράσεις του κατασκευαστικού κλάδου. Με αυτόν έχουν συνάφεια 400 επαγγέλματα, εκ των οποίων για τα 200 είναι η κύρια απασχόλησή τους.

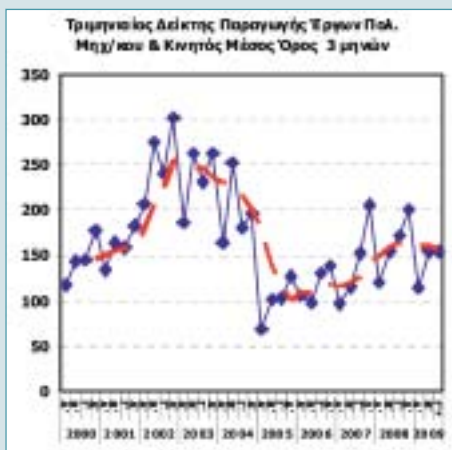
Επίσης, αρνητική είναι και η εξέλιξη της συμβολής των κατασκευών στη δημιουργία ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου. Συγκεκριμένα, κατά την περίοδο 2002-2004 υπήρξε σημαντική βελτίωση των δεικτών παραγωγής και, μετά την ολοκλήρωση των ολυμπιακών έργων, παρουσιάστηκε σημαντική μείωση των επενδύσεων στις κατασκευές, η οποία αντισταθμίστηκε σε κάποιο βαθμό από τη βελτίωση στον οικοδομικό τομέα (λόγω της σημαντικής μείωσης του κόστους των στεγαστικών δανείων).

Από το 2007, όμως, άρχισε να δημιουργείται πλεονάζουσα προσφορά κατοικιών, ενώ το 2008, λόγω και της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης και της ύπαρξης σημαντικού αποθέματος αδιάθετων κατοικιών, η κατάσταση επιδεινώθηκε, με αποτέλεσμα την εμφάνιση προβλημάτων βιωσιμότητας σε μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων του κατασκευαστικού τομέα. Οι συνολικές ακαθάριστες επενδύσεις σε κατασκευές μειώθηκαν από 7 δισ. ευρώ το Γ΄ τρίμηνο του 2006 σε 4,3 δισ. ευρώ το Γ΄ τρίμηνο του 2009 -μείωση 38,8%- η οποία οφείλεται στην κατά 44,7% μείωση των επενδύσεων σε κατοικίες και στην κατά 27,5% μείωση των επενδύσεων στις υπόλοιπες κατασκευές, ως επί το πλείστον δημόσια τεχνικά έργα.

3. Δημόσια έργα

3.1 Δείκτης παραγωγής έργων πολιτικού μηχανικού⁵

Η ανάλυση της δημόσιας κατασκευαστικής δραστηριότητας, βάσει του δείκτη παραγωγής έργων πολιτικού μηχανικού, αναδεικνύει μια σταθερή πτωτική τάση, που φτάνει μέχρι το 61% από το 2002 έως και το 2005. Έκτοτε, η τάση υπήρξε ανοδική: +21,6% το 2006, +32% το 2007 και +1,8% το 2008, πλην, όμως, με το δείκτη αυτό να παραμένει σε

Πηγή: ΣΑΤΕ, επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

πολύ χαμηλότερα επίπεδα από την περίοδο 2002-2004. Από το Δ' τρίμηνο του 2008 ξεκινά πτωτική τάση, με αποκορύφωμα τη μειωμένη, κατά 10,5%, τιμή του δείκτη το Γ' τρίμηνο

του 2009 (153,48) έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2008 (171,47), τιμή η οποία ξεπερνά ελάχιστα το ήμισυ της υψηλότερης τιμής της περιόδου (302,6 το Δ' τρίμηνο του 2002).

3.2 Δημοπρασίες δημοσίων τεχνικών έργων

Θεωρώντας τη διαχρονική εξέλιξη των δημοπρασιών των δημοσίων τεχνικών έργων ως ένα δείκτη «παραγωγής» (το ανάλογο δηλαδή που υποδηλώνει για τα ιδιωτικά έργα η διαχρονική εξέλιξη του μεγέθους των οικοδομικών αδειών) και με βάση τα στοιχεία δημοπρασιών δημοσίων έργων προϋπολογισμού άνω των 2 εκατ. ευρώ σε όλη την ελληνική επικράτεια, τα οποία συγκεντρώνει σε βάση δεδομένων ο ΣΑΤΕ, διαπιστώνονται τα εξής:

- Κατά το 2009 οι δημοπρασίες που προκηρύχθηκαν ήσαν μόλις 348.

Δημοπρασίες δημοσίων έργων Προϋπολογισμός: Άνω των 2 εκ. € Περίοδος: Έτος			
Έτος	Πλήθος έργων	Συνολικός προϋπολογισμός	Μέσος προϋπολογισμός
2005	450	5.843.531.522	12.985.626
2006	753	7.297.270.150	9.690.930
2007	370	3.911.687.650	10.572.129
2008	257	2.183.471.010	8.495.996
2009	348	3.928.161.040	11.287.819

Πηγή: ΣΑΤΕ

- Ο συνολικός προϋπολογισμός αυτών ανέρχεται σε 3,9 δισ. ευρώ, ποσό που υπολείπεται σημαντικά των αντίστοιχων των ετών 2005 και 2006, (5,8 και 7,3 δισ. ευρώ, αντίστοιχα), όμοιος με το μέγεθος του 2007 (3,9 δισ. ευρώ).
- Επίσης, μικρότερο είναι το πλήθος των δημοπρασιών κατά το 2009

Σύμφωνα με την τελευταία έρευνα οικονομικής συγκυρίας του IOBE για λογαριασμό της ΕΕ, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις κατασκευές, και παρά τη συνεχή βελτίωση του προηγούμενου τριμήνου, σημειώνει το Δεκέμβριο πτώση και διαμορφώνεται σε ελαφρώς υψηλότερα επίπεδα από τη μέση φετινή επίδοση, αλλά σε πολύ χαμηλότερα της αντίστοιχης περσινής. Είναι φανερό ότι ο τομέας εξακολουθεί να βρίσκεται σε κρίση και οι προσδοκίες είναι πολύ περιορισμένες.

Πηγή: IOBE

Σύμφωνα με την τελευταία έρευνα οικονομικής συγκυρίας του IOBE (Ιανουάριος 2010) στις κατασκευές δημόσιων έργων, σημειώνεται σημαντική πτώση στις επιχειρηματικές προσδοκίες το Δεκέμβριο, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στα χαμηλότερα επίπεδα του τελευταίου εξαμήνου, χαμηλότερα του φετινού μέσου όρου, αλλά και της αντίστοιχης περσινής. Ως προς τις εκτιμήσεις για το τρέχον επίπεδο εργασιών, αυτές βρίσκονται στο πλέον αρνητικό τους σημείο μετά το Μάρτιο του 2009, ενώ το ίδιο αρνητικές είναι και οι προβλέψεις για την εξέλιξη του βραχυπρόθεσμου προγράμματος εργασιών. Οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας περιορίζονται σημαντικά, στη χαμηλότερη τιμή του έτους, στους 14,3, όταν για την ίδια περίοδο πέρυσι διαμορφωνόνταν στους 21,3 μήνες.

Πηγή: IOBE

έναντι του 2005, του 2006 και του 2007 (450, 753, και 370, αντίστοιχα).

- Ο συνολικός προϋπολογισμός του 2009, συγκρινόμενος με το μέγεθος του 2008, είναι σαφώς υψηλότερος (3,9 δισ. ευρώ έναντι 2,2 δισ. ευρώ), ωστόσο θα

Δημοπρασίες δημοσίων έργων Προϋπολογισμός: Από 2 εκ. € - 100 εκ. € Περίοδος: Έτος			
Έτος	Πλήθος έργων	Συνολικός προϋπολογισμός	Μέσος προϋπολογισμός
2005	438	3.587.392.084	8.190.393
2006	740	5.153.920.150	6.964.757
2007	364	2.670.990.650	7.337.886
2008	256	1.983.471.010	7.747.934
2009	344	2.715.220.040	7.893.082

Πηγή: ΣΑΤΕ

υπόψη ότι η συρρίκνωση του προϋπολογισμού των έργων αυτών το 2008 ήταν πρωτοφανής στα χρονικά (μείωση κατά 44% έναντι του 2007), αλλά και του αριθμού των δημοπρασιών (μείωση κατά 35%).

- Η μέση τιμή προϋπολογισμού ανά δημοπρατούμενο έργο της κατηγορίας κατά το 2009, αυξήθηκε σε 11,3 εκ. ευρώ έναντι 9,7, 10,5 και 8,5 εκ. ευρώ του 2006, του 2007 και του 2008, αντίστοιχα. Όμως, έναντι του 2005, ο μέσος προϋπολογισμός δημοπρατούμενου έργου το 2009 είναι σημαντικά μειωμένος (11,3 έναντι 13 εκ. ευρώ, αντίστοιχα).

Εστιάζοντας στις δημοπρασίες δημοσίων έργων με προϋπολογισμό από 2 - 100 εκ. ευρώ, εξαιρώντας, δηλαδή, τα πολύ μεγάλα έργα (επεκτάσεις μετρό, μετρό Θεσ/λίκης, μεγάλα έργα Εγνατίας, μεγάλα έργα ΟΣΕ κ.ά.) διαπιστώνονται τα εξής:

- Κατά το 2009 οι δημοπρασίες ήσαν 344, λιγότερες έναντι των ετών 2005, 2006 και 2007 (438, 740 και 364, αντίστοιχα).
- Ο συνολικός προϋπολογισμός των έργων αυτής της κατηγορίας το 2009, ήταν 2,72 δισ. ευρώ, ποσό που υπολείπεται του αντίστοιχου για τα έτη 2005 και 2006 (3,6 και 5,2 δισ. ευρώ, αντίστοιχα), ενώ είναι αντίστοιχο του

2007 (2,7 δισ. ευρώ).

Η μέση τιμή προϋπολογισμού ανά δημοπρατούμενο έργο, κατά το 2009 (7,9 εκ. ευρώ) κυμάνθηκε, περίπου, στα ίδια επίπεδα με το 2008 (7,75 εκ. ευρώ) και το 2007 (7,35 εκ. ευρώ).

Είναι προφανές ότι στο διάστημα από την προηγούμενη εξαμηνιαία έκθεση του ΣΑΤΕ δεν υπήρξε μεταβολή των δεδομένων και γενικότερα της τάσης και, κατά συνέπεια, τόσο το πλήθος των δημοπρατημένων έργων, όσο και το ύψος του προϋπολογισμού τους διατηρήθηκε καθ' όλο το 2009 σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα, συγκρινόμενα ακόμη και με τα πολύ δύσκολα έτη 2005, 2006 και 2007.

Είναι χαρακτηριστικό ότι εάν αθροίσουμε τους προϋπολογισμούς των δημοπρατούμενων έργων από 2 εκ. και άνω, των ετών 2008 και 2009, ξεπερνάμε ελαφρώς το ύψος του προϋπολογισμού για τα αντίστοιχα έργα κατά το 2005, ενώ δεν πλησιάζουμε καν στο αντίστοιχο του 2006!

Επίσης, και κατά το 2009 παρατηρείται περαιτέρω συγκεντρωτισμός των έργων στα χέρια των λίγων δίνοντας την αίσθηση στους πολλούς και μικρότερους, ότι ο κλάδος εξακολουθεί να βρίσκεται «υπό διωγμό» εδώ και 5 έτη.

Το ΕΣΠΑ 2007-13

Τρία χρόνια μετά την έναρξη του προγράμματος, η απορρόφηση παραμένει στο πολύ χαμηλό επίπεδο του 3,6%. Μέσα στο πρώτο τρίμηνο του 2010, σε στενή συνεννόηση με τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, θα υιοθετηθούν δύο βασικές μεταρρυθμίσεις οι οποίες θα βοηθήσουν στην επιτάχυνση της αποτελεσματικής αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μέσω του ΕΣΠΑ. Η πρώτη αφορά τη σημαντική απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών για τη δημιουργία, την οργάνωση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των έργων βάσει του Νόμου 3614/2007, με στόχο την επιτάχυνση εφαρμογής τους και τη στοχευμένη και αποτελεσματική αξιοποίησή τους. Οι βραδυκίνητες διαδικασίες θα απλοποιηθούν και θα μεταφερθούν στις Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις, με στόχο την ενίσχυση των δυνατοτήτων του δυναμικού της Περιφερειακής Δημόσιας Διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων και των δήμων. Η δεύτερη αφορά τον στρατηγικό επαναπροσανατολισμό των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ προς την κατεύθυνση των «πράσινων» δραστηριοτήτων, της παραγωγικής αναδιάρθρωσης, της καινοτομίας και των επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό, καθώς και της δημιουργίας καλύτερων θέσεων εργασίας, ο οποίος θα ολοκληρωθεί τον Ιούνιο του 2010 σε στενή διαβούλευση με όλα τα υπουργεία, τις τοπικές αρχές και υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Πηγή: Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, Ιανουάριος 2010

3.3 Εγγεγραμμένες εταιρείες στο ΜΕΕΠ

Διαχρονική εξέλιξη των εγγεγραμμένων εταιρειών στις τάξεις 3η έως και 7η του ΜΕΕΠ								
Τάξεις	Δεκ. 2002	Δεκ. 2003	Δεκ. 2004	Δεκ. 2005	Δεκ. 2006	Δεκ. 2007	Δεκ. 2008	Δεκ. 2009
7η	14	14	14	14	13	11	11	11
6η	51	51	51	48	46	45	41	37
5η	65	64	65	61	57	60	59	59
4η	85	101	102	102	113	116	130	148
3η	300	378	480	456	443	437	411	339
ΣΥΝΟΛΟ	515	608	712	681	672	669	652	594

Πηγή: ΣΑΤΕ, επεξεργασία στοιχείων Δ.15/Υπ. ΥΠ.ΜΕΔΙ

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του υπουργείου ΥΠ.ΜΕ.ΔΙ., την τελευταία πενταετία (2004-2009) έχουν διαγραφεί από το Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων 118 εταιρείες 3ης έως και 7ης τάξης, δηλαδή το 16,7% του συνόλου. Αυτή η τάση εκδηλώθηκε με εντονότερο ρυθμό κατά το 2009, αφού διαγράφηκαν 58 εταιρείες, από τις συνολικά 118 οι οποίες διαγράφηκαν από το 2004 έως σήμερα. Το γεγονός καταδεικνύει τη βαθιά κρίση την οποία βιώνει ο κλάδος.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία, εντονότερο είναι το πρόβλημα για την 6η και 7η τάξη, καθώς

διέκοψε τη δραστηριοποίησή του το 27,5% και 21,5% των εταιρειών αυτών των τάξεων, καθώς, επίσης, και για την 5η και 3η τάξη, στις οποίες διέκοψαν τη δραστηριότητά τους αντιστοίχως το 9% και 30%. Επισημαίνεται ότι εάν εξακολουθούσε να απαιτείται διατήρηση των δεικτών βιωσιμότητας των εργοληπτικών εταιρειών κατ' έτος -όπως ίσχυε έως και το 2004-, και όχι μόνο κατά την αναθεώρηση εγγραφής, όπως θεσπίστηκε με τον ν.3316/2005, ο συνολικός αριθμός των εγγεγραμμένων εταιρειών από το ΜΕΕΠ θα ήταν κατά πολύ υψηλότερος.

3.4 Προϋπολογισμός δημόσιων επενδύσεων και επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης⁶

Σύμφωνα με τον κρατικό προϋπολογισμό 2010 «το βασικό αναπτυξιακό εργαλείο, ενόψει σύγκλισης του επιπέδου ευημερίας της Ελλάδας με τις ανεπτυγμένες χώρες της ΕΕ, είναι το ΠΔΕ, μέσω της εντατικοποίησης της υλοποίησης των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, της επίτευξης και της ολοκλήρωσης της απορρόφησης των πόρων του Γ' ΚΠΣ, των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και έργων του Ταμείου Συνοχής και της αύξησης των δαπανών του ΠΔΕ κατά 8,4%».

Πράγματι, από την εξέταση των μεγεθών του προϋπολογισμού και συγκεκριμένα του ΠΔΕ διαπιστώνεται ότι αυτό, ύστερα από πέντε συνεχόμενα έτη συρρίκνωσης, αυξάνεται κατά 0,3% ως ποσοστό του ΑΕΠ, ξεπερνώντας, για πρώτη φορά από το 2005, το ιδιαίτερα κρίσιμο 4% (έφτασε το 4,2%). Σε απόλυτους αριθμούς είναι το δεύτερο υψηλότερο ΠΔΕ των τελευταίων δέκα ετών.

Αναλυτικότερα, οι συνολικές δαπάνες προβλέπεται να φθάσουν τα 10.300 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 8,4% σε σχέση με το 2009. Οι δαπάνες αυτές κατανέμονται σε 6.950 εκατ. ευρώ για έργα που συγχρηματοδοτούνται από πόρους της ΕΕ -με μέγιστο περιόδου τα 7,06 δισ. ευρώ του 2008- και σε 3.350 εκατ. ευρώ για τα έργα που θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά από εθνικούς πόρους -με μέγιστο περιόδου τα 4,6 δισ. ευρώ του 2004. Δεδομένου ότι οι βασικοί στόχοι του προϋπολογισμού για το 2010 είναι η αποτροπή του δημοσιονομικού εκτροχιασμού της ελληνικής οικονομίας, με την επαναφορά του δημοσιονομικού ελλείμματος σε μονοψήφιο ποσοστό επί του ΑΕΠ και η εξασφάλιση της αξιοπιστίας του κρατικού προϋπολογισμού, είναι αναμενόμενο ότι υφίστανται ισχυροί περιορισμοί στην ε-

Πηγή: ΣΑΤΕ, επεξεργασία στοιχείων Προϋπολογισμού 2010 και Ε.Π.Σ. (Ιαν. 2010)

νίσχυση της ζήτησης, μέσω της εφαρμογής μιας πολιτικής άμβλυνσης της έντασης του οικονομικού κύκλου, η οποία θα οδηγήσει σε αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος, που με τη σειρά του θα αυξήσει την κατανάλωση και τις επενδύσεις και συνεπώς το ΑΕΠ και την απασχόληση, που τόσο έχει ανάγκη η οικονομία, ιδιαίτερα σε μία περίοδο ύφεσης, όπως η σημερινή.

Υπό αυτούς τους περιορισμούς η προβλεπόμενη ενίσχυση του ΠΔΕ κρίνεται ικανοποιητική, όπως ικανοποιητική κρίνεται και η πρόβλεψη μεγέθυνσης του ΠΔΕ έως το 2013, μέχρι και το 5,0% του ΑΕΠ σύμφωνα με το επικαιροποιημένο πρόγραμμα σταθερότητας και ανάπτυξης.

Λαμβάνοντας υπόψη όμως: α) την κακή κατάσταση της πραγματικής οικονομίας, β) την κατεύθυνση των αυξημένων κονδυλίων του ΠΔΕ στην Παιδεία, την Υγεία και την Κατάρτιση, γ) τα υψηλά χρέη του Δημοσίου προς τις κατασκευαστικές εταιρείες, δ) το ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές για την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας, γίνεται σαφές ότι το ΠΔΕ θα έπρεπε να είναι περισσότερο ενισχυμένο αυτή τη χρονιά.

Να επισημάνουμε ότι οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου της γενικής κυβέρνησης της Ελλάδος από το 2005 και μετά μειώνονταν συνεχώς και σημαντικά, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των χωρών της

ευρωζώνης παρέμεινε σταθερό. Μάλιστα, κατά το 2009, χρονιά εκδήλωσης της οικονομικής κρίσης, οι χώρες της ευρωζώνης αύξησαν τις ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου κατά 16%, στην προσπάθειά τους να μειώσουν τις αρνητικές επιδράσεις της κρίσης.

Ο ισχυρισμός ότι οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου της

γενικής κυβέρνησης στην Ελλάδα, χωρίς τις κεφαλαιακές μεταβιβάσεις, υπερτερούν ως ποσοστό του ΑΕΠ έναντι των αντίστοιχων μεγεθών των κρατών - μελών της ευρωζώνης, δεν ευσταθεί, αφού είναι δεδομένο πως το επίπεδο υποδομών και παγίου κεφαλαίου της χώρας μακράν απέχει από το επίπεδο των χωρών της ευρωζώνης.

Το Ελληνικό Αναπτυξιακό Ταμείο (ΕΑΤ)

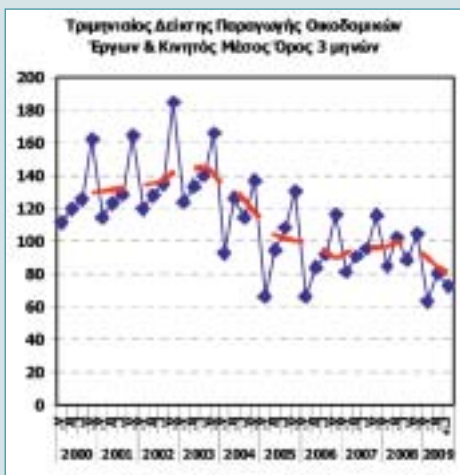
Έχοντας ιδρυθεί ως χρηματοοικονομικός μηχανισμός, στο πνεύμα παρόμοιων πρωτοβουλιών της ΕΤΕπ (όπως οι «Jeremie» και «Jessica»), οι εργασίες του ΕΑΤ θα χρηματοδοτούνται από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Το ΕΑΤ θα αναδιοργανώνει τις επενδύσεις, θα συντονίζει τη χρηματοδότηση των έργων, θα εποπτεύει και θα χορηγεί τους οικονομικούς πόρους σε οικονομικά βιώσιμα έργα. Λειτουργώντας στο πλαίσιο πολυετών αναπτυξιακών προγραμμάτων, το ΕΑΤ θα διασφαλίζει την ολοκλήρωση όλων των αναγκαίων ενδεδειγμένων τεχνικών ελέγχων πριν την έναρξη ενός υποψήφιου σχεδίου στη γραμμή ανάπτυξης έργων. Το ΕΑΤ θα συνεργάζεται με κρατικούς φορείς, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και κρατικά ή ιδιωτικά ταμεία, για την προσέλκυση και προαγωγή επενδυτικών δραστηριοτήτων, καθώς και για την ενίσχυση του ρόλου της Ελλάδας ως εμπορικού και επενδυτικού κέντρου της περιοχής.

Πηγή: Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, Ιανουάριος 2010

4. Ιδιωτικά έργα

4.1 Δείκτης Παραγωγής Οικοδομικών Έργων⁷

Η ανάλυση της ιδιωτικής οικοδομικής δραστηριότητας, βάσει του δείκτη παραγωγής οικοδομικών έργων αναδεικνύει ότι το διάστημα 2003-2007 στον τομέα καταγράφεται διαρκής πτωτική τάση, με τη συνολική μείωση να φτάνει το 31%. Αναστροφή της τάσης παρατηρείται στις περιόδους 2007/6

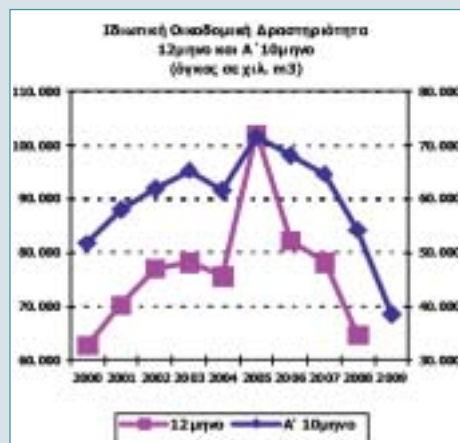
Πηγή: ΣΑΤΕ, επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

(+9%) και 2008/7 (+4,6%). Ωστόσο, από το Γ' τρίμηνο του 2008 και μετά η οικοδομική δραστηριότητα μειώνεται διαρκώς έως και το Γ' τρίμηνο του 2009, καταγράφοντας τα χαμηλότερα επίπεδα της περιόδου 2003-2009.

Το Γ' τρίμηνο του 2009 η τιμή του δείκτη περιορίστηκε στο 73, δηλαδή, μειωμένη κατά 17,6% έναντι του αντίστοιχης τιμής του Γ' τριμήνου του 2008.

4.2 Εξέλιξη βάσει των οικοδομικών αδειών για ιδιωτικά έργα

Σύμφωνα με τις ανακοινώσεις της ΕΣΥΕ για την πορεία της ιδιωτικής οικοδομικής δραστηριότητας, κατά την περίοδο 2002-2007⁸ παρατηρήθηκαν τάσεις σταθεροποίησης των παραγγελιών οικοδομής, βάσει του όγκου που αντιστοιχεί στις κατ' έτος άδειες, λίγο κάτω από τα επίπεδα των 80 εκατ. μ³ ετησίως.

Πηγή: ΣΑΤΕ, επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Η εξέλιξη κρίθηκε αναμενόμενη, αφού ο κλάδος είχε επιτύχει να μεγεθυνθεί με ταχείς ρυθμούς για οκτώ συνεχόμενα έτη (1996-2003, με εξαίρεση το 1999, κατά το οποίο παρατηρήθηκε

μείωση κατά 8%, η οποία αποδόθηκε στην υπέρμετρη αύξηση του ΧΑΑ και την απότομη εντυπωσιακή πτώση που ακολούθησε). Κατά την περίοδο αυτή, ο κλάδος χαρακτηριζόταν από συνεχή αύξηση της παραγωγικής δυναμικότητάς του, με συνέπεια να βρίσκεται διαρκώς στα υψηλότερα επίπεδα δραστηριότητας των 25 τελευταίων ετών. Πλην, όμως, η τάση σταθεροποίησης ανατράπηκε πλήρως, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του 2008 και του πρώτου δεκάμηνου 2009.

Συγκεκριμένα, κατά τους πρώτους 10 μήνες του 2009, η μείωση του αριθμού των οικοδομικών αδειών ήταν 28,8%, έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2008, η οποία, ωστόσο, επίσης ήταν μειωμένη κατά 16,1%, έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2007. Σε απόλυτους αριθμούς, τους δέκα πρώτους μήνες του 2009 η ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα βάσει του

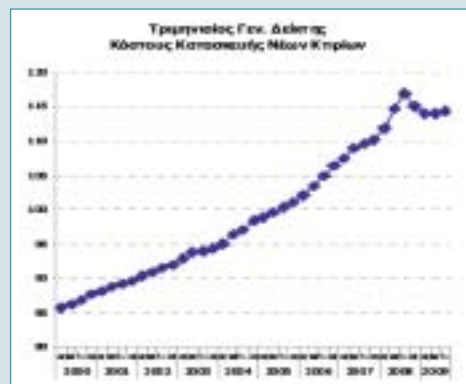
όγκου που αντιστοιχεί στις κατ' έτος άδειες (38.614 χιλ. m3), είναι ελαφρώς χαμηλότερη από τη δραστηριότητα που είχε παρατηρηθεί το πρώτο 6μηνο του 2005 (39.963)!

Είναι φανερό ότι εδραϊνεται η πτωτική τάση στις «παραγγελίες» ιδιωτικών κτιριακών έργων, δεδομένο που έχει δημιουργήσει ασφυκτική κατάσταση στις τάξεις των επιχειρηματιών του χώρου.

Αναλυτές της αγοράς εκτιμούν ότι η μείωση της οικοδομικής δραστηριότητας οφείλεται στην πιστωτική στενότητα, στο χαμηλό ηθικό των αγοραστών, στις προσδοκίες για μεγαλύτερη μείωση τιμών και κυρίως στην ύπαρξη σημαντικού αδιάθετου αποθέματος κατοικιών και επαγγελματικών ακινήτων, που σύμφωνα με εκτιμήσεις έρευνας του ΟΓΙΑ κυμαίνεται από 200.000 έως 270.000 στο σύνολο της χώρας.

4.3 Εξέλιξη κοστολογικών στοιχείων οικοδομικής δραστηριότητας

Από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ διαπιστώνεται συνεχής αύξηση του γενικού δείκτη κόστους κατασκευής νέων κτιρίων κατά την περίοδο από το 2000 έως και το Γ' τρίμηνο του 2008, αύξηση η οποία σωρευτικά έφτασε στο 36,4% και η οποία αποδίδεται, κυρίως, στην κατά 43,5% αύξηση του κόστους των υλικών και παράλληλα στην κατά 27,3%

Πηγή: ΣΑΤΕ, επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

αύξηση της αμοιβής της εργασίας. Οι τιμές των κοστολογικών δει-

κτών κατά το Δ' τρίμηνο 2008 και το Α' τρίμηνο 2009 εμφανίζουν τάσεις μείωσης (-1,5% και -1,0%, αντίστοιχα), η οποία αποδίδεται, κυρίως, στη μείωση των τιμών υλικών κατά 2,8% και 1,2%, αντίστοιχα, με συνολικό αποτέλεσμα τη μείωση του συνολικού δείκτη κόστους κατασκευής νέων κτιρίων κατά τα δύο αυτά τρίμηνα κατά 2,5%.

Κατά τα πιο πρόσφατα τρίμηνα

Β' και Γ' του 2009 ο γενικός δείκτης κόστους κατασκευής νέων κτιρίων παραμένει στάσιμος στο 114.

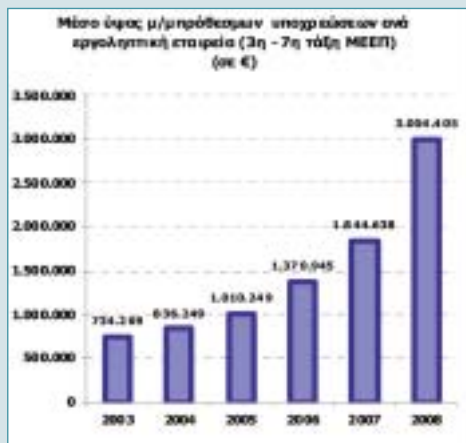
Οι διαπιστώσεις ισχυροποιούν το συμπέρασμα περί ισχυρής ακαμψίας στην προοπτική μείωσης των τιμών, παρά την εμφανή τάση μείωσης της ζήτησης, αλλά και των παραγγελιών (οικοδομικές άδειες).

5. Χρηματοοικονομική ανάλυση εργοληπτικών εταιρειών

5.1 Ανάλυση για τις τάξεις 3η έως και 7η⁹

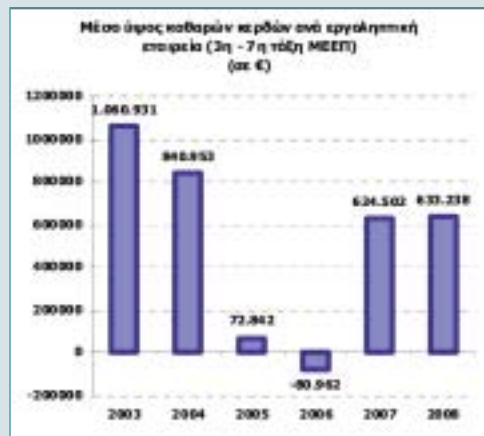
Από την ολοκλήρωση της επεξεργασίας των ισολογισμών έτους 2008 των εργοληπτικών εταιρειών των τάξεων 3ης έως και 7ης του ΜΕΕΠ, την οποία έχει εκπονήσει ο ΣΑΤΕ, προκύπτουν οι ακόλουθες διαπιστώσεις:

- Σημαντική επιδείνωση του μέσου μεγέθους των μεσομακροπρόθεσμων υποχρεώσεων κατά 63% το 2008 έναντι του 2007 -από 1,8 εκ. ευ-

Πηγή: ΣΑΤΕ

- Ελαφρά αύξηση του μέσου μεγέθους των καθαρών κερδών προφύρων από 624,5 χιλ. ευρώ το 2007 σε 633,2 χιλ. το 2008 -μέγεθος που υπολείπεται του ανάλογου των ετών 2004 και 2003- παρά το γεγονός της ανόδου του μέσου μεγέθους των κύκλου εργασιών των εργοληπτικών εταιρειών ΜΕΕΠ από 10,8 εκ. ευρώ το 2007 σε 13,6 εκ. ευρώ το 2008.

Πηγή: ΣΑΤΕ

- Σημαντική υστέρηση του ρυθμού αύξησης των κερδών (+1,4%), έναντι του ρυθμού αύξησης του κύκλου εργασιών (+26,0%), η οποία αποδίδεται στην αντίστοιχα μεγάλη αύξηση του κόστους παραγωγής (+24,6%).

- Σημαντική υστέρηση του ρυθμού αύξησης των κερδών (+1,4%), έναντι του ρυθμού αύξησης του κύκλου εργασιών (+26,0%), η οποία αποδίδεται στην αντίστοιχα μεγάλη αύξηση του κόστους παραγωγής (+24,6%).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ο δείκτης παραγωγής στις κατασκευές καταρτίζεται λόγω της ανάγκης που προέκυψε μετά την υπογραφή της συνθήκης για την ΟΝΕ, για ταχεία διάθεση αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων, που να επιτρέπουν την ανάληψη της οικονομικής εξέλιξης κάθε κράτους - μέλους, στο πλαίσιο άσκησης της οικονομικής πολιτικής της ΕΕ Στόχος του Δείκτη Παραγωγής στις κατασκευές είναι η μέτρηση των αλλαγών στον όγκο της παραγωγής κατασκευών σε σύντομα και τακτικά διαστήματα. Ο δείκτης αυτός παρέχει ένα μέτρο της τάσης όγκου της προστιθέμενης αξίας σε τιμές κόστους συντελεστών, σε μια δεδομένη περίοδο αναφοράς.
2. Τονίζεται ότι στο μέγεθος της άμεσης απασχόλησης που παρουσιάζεται, δεν περιλαμβάνεται το μελετητικό δυναμικό, το οποίο αριθμεί, σύμφωνα με στοιχεία της ιστοσελίδας του Μητρώου Μελετητών του ΥΠΕΧΩΔΕ, 11.196 ενεργούς μελητέτες.
3. Βάσει και της τελευταίας αναθεώρησης του ΑΕΠ.
4. Η ποσοστιαία συμβολή των κατασκευών στη συνολική απασχόληση δεν παρουσιάζει ραγδαία μείωση, ανάλογη της συμβολής στο ΑΕΠ διότι: α) ο κλάδος χαρακτηρίζεται ως έντασης εργασίας, β) εξαιτίας των μεθοδολογικών ζητημάτων ορισμού των απασχολούμενων και γ) της διαχρονικά μειούμενης αδήλωτης εργασίας.
5. Ο Δείκτης Παραγωγής Έργων Πολιτικού Μηχανικού περιλαμβάνει το κόστος κατασκευής αυτοκινητόδρομων, οδών, αεροδρομίων, αθλητικών εγκαταστάσεων, γεφυρών, σπράγγων, υπόγειων διαβάσεων, αγωγών μεταφοράς πετρελαίου και φυσικού αερίου, δικτύων παραγωγής και διανομής ρεύματος, δικτύων τηλεπικοινωνιών, υδραυλικών και λιμενικών έργων, κ.ά. Ο εν λόγω δείκτης προκύπτει από απευθείας έρευνα στις κατασκευαστικές εταιρείες, και μάλιστα στις μεγαλύτερες από αυτές, και τα στοιχεία του αναφέρονται σε πραγματοποιηθείσα κατασκευαστική δραστηριότητα. Η ΕΣΥΕ ανακοινώνει τον εν λόγω δείκτη από τον Ιούλιο του 2006 και καλύπτει την περίοδο από το 2000 και μετά.
6. Τα δύο κείμενα του υπουργείου Οικονομικών εξετάζονται στην ίδια ενότητα λόγω της αλληλεξάρτησής τους, των κοινών παραδοχών, εκτιμήσεων και προβλέψεων για την πορεία της ελληνικής οικονομίας και της δημοσιονομικής πολιτικής.
7. Ο Δείκτης Παραγωγής Οικοδομικών Έργων (κτιρίων) περιλαμβάνει μια σειρά από εργασίες που καλύπτουν όλη τη διαδικασία μέχρι την τελική ανέγερση ενός ακινήτου, όπως καταδάφηση κτιρίων, χωματουργικές εργασίες, κατασκευή κτιρίων, καθωδιώσεις και ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις. Στα οικοδομικά έργα (κτίρια) περιλαμβάνονται μονοκατοικίες, διπλοκατοικίες, πολυκατοικίες, ξενοδοχεία, κτίρια γραφείων, βιομηχανικά και εμπορικά κτίρια, κτίρια δημόσιων θεαμάτων, εκπαιδευτήρια, νοσοκομεία και λοιπά οικιστικά κτίρια. Ο εν λόγω δείκτης θεωρείται πιο αξιόπιστος για την απεικόνιση των μεταβολών στην εγχώρια οικοδομική δραστηριότητα, αφού τα στοιχεία του προκύπτουν από απευθείας έρευνα στις κατασκευαστικές εταιρείες και αναφέρονται σε πραγματοποιηθείσα κατασκευαστική δραστηριότητα.
8. Η υπέρμετρη αύξηση στις οικοδομικές άδειες του έτους 2005 και στον όγκο που αντιστοιχεί σε αυτές, 102,2 εκ. m³ έναντι 75,6 το 2004, αύξηση που οφείλεται στην ανακοίνωση επιβολής ΦΠΑ στις πωλήσεις νεόδμητων διαμερισμάτων από 1/1/2006, γεγονός που ώθησε πολλούς ιδιώτες, επενδυτές και επαγγελματίες στην έκδοση οικοδομικών αδειών ώστε να επωφεληθούν της χρονικής συγκυρίας.
9. Στην ανάληψη χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία οικονομικών καταστάσεων 506 εταιρειών για το 2003, 533 για το 2004, 519 για το 2005, 524 για το 2006, 546 για το 2007 και 528 για το 2008.

Οι τιμές των ακινήτων, παρά την οικονομική κρίση, δεν παρουσίασαν κάποια απότομη πτώση. Η κρίση, όμως, στην ελληνική κτηματαγορά ενισχύθηκε από το αίσθημα ευφορίας που επικράτησε, κυρίως, την περίοδο 2004-2005 και από την περιφρόνηση ενός σημαντικού για τη συγκεκριμένη αγορά παράγοντα: του δημογραφικού προβλήματος.

Έτσι, το πρόβλημα ή η κρίση στην ελληνική κτηματαγορά εντοπίζεται τώρα στο αδιάθετο απόθεμα των κατοικιών στην Ελλάδα –το μέγεθος τους κυμαίνεται από 200.000 έως 270.000 ακίνητα– και στο γεγονός ότι η κτηματαγορά είχε καταστεί τραπεζοκίνητρος.

«Τα «χρυσά χρόνια» για την ελληνική κτηματαγορά έχουν λήξει

του **ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑ ΠΑΝΑ***

Αρκεί να αναφέρουμε ότι ο ρυθμός αύξησης των στεγαστικών δανείων πριν από πέντε χρόνια ήταν 35%, ενώ πέρυσι διαμορφώθηκε κάτω από το 4%!

Πότε θα έρθει η ανάκαμψη, δεν μπορεί να προβλέψει κάποιος με βεβαιότητα. Η κρίση φαίνεται ότι θα διαρκέσει αρκετά, αν και μπορεί να εμφανιστούν μικρά σκαμπανεβάσματα, τα οποία θα οφείλονται σε προσωρινές και ευκαιριακές προσφορές των κατασκευαστών. Το «καλό μήνυμα» είναι –σύμφωνα πάντα με τους ειδικούς της κτηματαγοράς– ότι δεν υπάρχει «φούσκα» με τα ακίνητα, γιατί αν υπήρχε, τότε δε θα μπορούσε κάποιος να εκτιμήσει και το βάθος της κρίσης.

Όλα τα στοιχεία οδηγούν στο ότι η σημαντική ατμομηχανή της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή η οικοδομή, θα είναι στο σταθμό τουλάχιστον για άλλα δύο χρόνια.

* Πρόεδρος Τμήματος Στατιστικής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

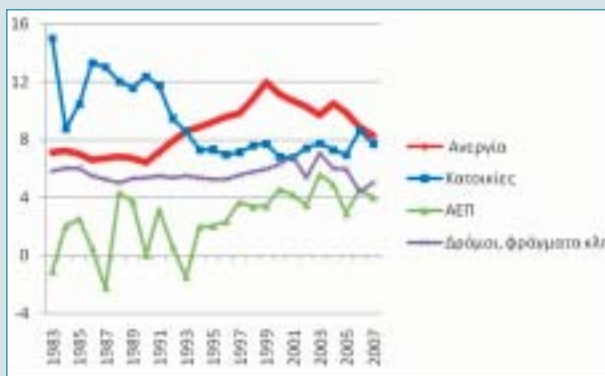
Ισχυρή η συσχέτιση ανεργίας και κατασκευών

του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΡΩΜΑΝΙΑ***

Όπως αναλύεται σε ειδικό κεφάλαιο υπό έκδοση μελέτης του Παρατηρητηρίου Απασχόλησης, η πορεία της ανεργίας στην Ελλάδα δεν συσχετίζεται διαχρονικά (ανάλυση περιόδου 1983-2007) με την αντίστοιχη πορεία του ΑΕΠ, αλλά με την εξέλιξη των κατασκευών κατοικιών.

Η στατιστική ανάλυση της περιόδου 1983-2007 αναδεικνύει σαφή αρνητική συσχέτιση (-0,825) του όγκου των κατασκευών κατοικιών με την εξέλιξη της ανεργίας.

Όπως φαίνεται στο παρατιθέμενο γράφημα, στην υποπερίοδο 1983-1993, σε επίπεδα αυξημένης κατασκευαστικής δραστηριότητας στον τομέα των κατοικιών το ύψος της ανεργίας διατηρείται σε ανάλογα χαμηλά επίπεδα, ενώ στη διάρκεια της υποπεριόδου 1993-2007, η συνεχιζόμενη μείωση της κατασκευαστικής δραστηριότητας στον τομέα των κατοικιών συνοδεύτηκε από αναλόγως και διαρκώς διογκούμενα επίπεδα ανεργίας.

Γράφημα: Συσχετίσεις ανεργίας με ΑΕΠ, κατοικίες και άλλες κατασκευές

Η ερμηνεία της σαφούς αρνητικής συσχέτισης κατασκευής κατοικιών και ανεργίας εντοπίζεται στη διαπίστωση, ότι η κατασκευαστική δραστηριότητα στον τομέα των κατοικιών συμπαρασύρει σοβαρό αριθμό επαγγελματιών που λειτουργούν δορυφορικά προς την οικοδομή, με συνέπεια να διαπιστώνεται ότι ένας περιορισμός κατά, π.χ., 20.000 άτομα των απασχολούμενων στην οικοδομή σημαίνει επίπτωση επί της συνολικής ανεργίας κατά 35.000 άτομα.

Επισημαίνεται ότι παρόμοιος βαθμός συσχέτισης της ανεργίας δεν διαπιστώνεται σε κανέναν άλλο τομέα της οικονομίας.

* Πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος Παρατηρητηρίου Απασχόλησης

